

Dokumenty

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. Q, Řada teatrologická a filmologická. 2000, vol. 49, iss. Q3, pp. 166-175

ISBN 80-210-2349-X

ISSN 1212-3358

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/114624>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Celý tento vývoj rozhodující mírou ovlivnil i reprodukční a interpretativní činnost jihomoravských divadel, která byla v jihomoravské oblasti ovlivňována krajskou pobočkou SČDRU. Z ní byl dán povel k tzv. tvůrčí bezbřehé svobodě, čemuž napomohlo v roce 1968 i samo Ministerstvo kultury, které zrušilo zákonné právo národních výborů schvalovat dramaturgické plány a ponechalo konečné rozhodnutí dramaturgii ředitelům divadel.

Tato skutečnost otevřela cestu některým provizorním a oportunistickým silám v divadlech, které cítily šanci k získání tzv. tvůrčí a reprodukční svobody.

Podstatou ideové umělecké činnosti divadel se staly hlavně umělecká soutěž a individuální prestiž a nikoliv starší ideově společenské cíle socialismu. V reakci na tzv. jednostranně zaměřenou dramaturgii padesátých let reagovala řada divadel výjevem zcela opačným. Ve snaze realizovat svůj umělecko-estetický program o divadelní výraz započala na úkor her politicky angažovaných hry tzv. světového repertoáru se všemi avantgardistickými, experimentálními a nihilistickými tendencemi. Samozřejmě taková dramaturgie a repertoár měly negativní vliv nejen na obecnost, ale i na uměleckou činnost. Ze všech divadel se pozvolna vytrácela podstata a smysl práce, tj. nutnost aktivního společenského působení směrem k socialistické skutečnosti, a to nikoliv jen ve smyslu pouhého dílčího programu, ale i jako suita podstaty umělecké existence.

Celý vývoj můžeme demonstrovat na zvratech ideové uměleckého programu, na dramaturgii a repertoárové politice uherskýh činohry i ostatních divadel v kraji.

Původní směr formulovaný v prvním programu uherskýh činohry z roku 1959 namířený proti "dramatice rozkladu a zedru" 31

"dramatiku životního kládu a optimistických perspektiv komunismu" byl čtvrtým doplnkem z roku 1967 a jeho praktickou aplikaci úplně popřen. Vtratila se z něj stranickost, mar-

- 10 -

xisticko-leninská zásadovost, popírala se i výchovná úloha a působení divadla na diváka a ve směru "čistého umění" se prozrazovaly filosofické názory R. Garaudyho, A. Schaffera. Čtvrtý doplněk žádal mimo jiné rehabilitaci Bible a židovského mytu i dialog s křesťanstvím. Prakticky to byl výstup z "Mysterie bufy" přes "UJE", "Avkazský křídový kraj", "První jízdní" až k divadlu absurdity, krutoeti, prvkativ. elementárního divadla v Gardavského hře "Já Jákob", k divadlu protistranickému v Kunderově "Ptákovině" a konečně v srpnu 1968 až k protisovětské hysterii poplatnému pásmu "Torzo naděje" a "Mrtvá moře". Tyto protisocialistické a protisovětské tendence se v r. 1968 - 1969 i 1970 projevovaly téměř ve všech inscenacích našich divadel. Zpěvohra Státního divadla měla své "Děvče z přístevu", ve kterém přišel na jeviště v závěru dav převlečený do sovětských uniforem, aby sebral vše, co tam bylo. Morácké divadlo mělo svoji "Fidlovačku" a "Hrátky s čertem", Slovenské divadlo "Kata a blázna" a "Nebe na zemi". Divadlo bratří Krátků mělo svou hereckými improvizacemi "obohacenu" "Aprílovou komedii. Divadlo pracujících v Gottwaldově svého "Švejka" a "Koncert pro Jana Masaryka". Divadlo Večerní Brno již od nástupu režiséra Sokolovského do funkce uměleckého vedoucího a jeho inscenace Uhého "Krále Vávry" nejen že pokračovalo v kurzu satiry v podstatě protispolečenské, ale v r. 1968, 1969, 1970, 1971 se spubpr. vybíjel na scéně v nacionálních a protisovětských invektivách, při čemž členové strany nejen že k tomu mlčeli, ale této reakční aktivitě se zúčastňovali. Ve všech těchto inscenacích se protistranické a protisovětské hysterie projevovala v různých narážkách a invektivách,

- 11 -

i otevřeně.

Ve všech divadlech se připravovaly různé rezoluce, přijaté v Divadle bratří Mrštíků velmi rychle a pohotově připravovali a schvalovali protistranické a protisovětské rezoluce z veřejných a stranických schůzí.

Vlivem řady šéfů, souborů, dramaturgů, režisérů i teoretiků a kritiků byly ve jménu tzv. "čistého umění" prosazeny protimarksistické názory v teorii i umělecké kritice a tím i v umění. Umělecká kritika popírala, odsuzovala a zasmušlovala veškerou angažovanou tvorbu a vše, co směřovalo proti kulturní politice strany vyzvedávala a chválila.

1964 byl brněnskou kritikou velmi kladně hodnocen Jaroslav Chomelovův protistranický pamflet "Zahrádní slavnost". Jaroslav Chomelovův první náš absurdní hru, která ... má schopnosti vyjadřovat se k otázkám, které ještě nebyly dekretovány a které protukují smích jiné kvality".

K soustřednějšímu a organizovanějšímu, i když ještě zastřenému útoku na kulturní politiku strany a její uskutečňování v dramatickém a divadelním umění došlo v souvislosti s uvedením hry "Komédie o zmučení Pána našeho Ježíše Krista". Režie brněnské inscenace J. E. Sokolovský/ potlačila to, co mohlo být po výtce označeno lidovým divadlem a zvýraznila ideově náboženský ráz a barokní pompéznost tak, že se stala plně obnovou tzv. pašijových her s jednoznačným ideologickým a náboženským nábojem. Konečně tento záměr, ač tehdy i nyní odmítán, byl formulován i v programu k této hře, jejíž uvedení v ní bylo zdůvodňováno tak, že ... "proti krátkozrakosti těch, kdo vydávají Dědu Mráze za neúčinnějšího bojovníka proti pověrám, stavíme vážnou, odpovědnou práci na kritickém shodnocení přínosů křesťanské kultury". Toto představení bylo také tak chápáno velkou částí kritiky a hlavně i nábožensky založeným obecnstvem, které uvedení hry považovalo za ústup ze stranických pozic v církevní politice i ideologických otázkách. Katolická

- 12 -

církev využila tohoto představení k organizování hromadných zájezdů hlavně z religiozní jižní strany na tuto hru. Že tyto dramaturgické záměry nebyly náhodné, nýbrž že byly součástí antikomunistického ideologického tažení, které vyvrcholilo v krizových letech, o tom svědčí i ráz diskuze v Divadelních novinách. Dne 9.2.1966, v nich tehdejší šéf Mahenovy činohry s. Hynšt psal "v současné době pokládám za aktuální politickou materií vztah marxismu a křesťanství v politické praxi i ve filosofii...". Tedy názor, který později byl formulován ve zmíněném již 4.doplňku ideově uměleckého programu Mahenovy činohry jako požadavek na rehabilitaci Bible, židovského mýtu a rozvinutí dialogu s křesťanstvím. Většina kritiků pochopila pravý záměr inscenace, ale přesto na představení reagovala nadšeně. Většinou se vyhnula jejímu ideovému zhodnocení a zabývala se pouze její jevištní realizací. V článku "Český zápas" v Divadelních novinách ze dne 10.4.1966 autor pod zn.F.R. napsal: "... přál bych každému, aby užil režijní pojetí a aby po dobu 2 a půl hodiny šel se svým Pánem od života umučení až ke slavnému vzkříšení ...". Jenom v některých úvahách a kritikách se ozývaly hlasy, které postihovaly ideovou podstatu této inscenace. Tak Alena Vágnarová ve Studentu vítala uvedení této inscenace takto: "... důsledkem ateismu je stráta transeandence; nejmladší generace má ve své většině ke všemu, co se dotýká náboženství, odpor daný učebními osnovami ...". Také reakce většiny obecnstva při představení nasvědčovala tomu, že jejich pohled na hru je především náboženský. Objektivně zhodnotil situaci kolem této inscenace v Divadelních novinách ze dne 8.2.1966 František Ostrý, který byl v té době vedoucím oddělení kultury Jm KNV: "... část lidí reaguje velmi ostře, a to s argumentací, jak je možné, že Státní divadlo uvádí tuto hru, na jakých pozicích stojí, když vlastně propaguje náboženský kult a poukazuje na rozpory mezi zájmy a cíly výchovy. Pak je tu ta část veřejnosti, jež reaguje

- 13 -

velmi kladně, a to z určitých světových názorových pozic - patří mezi ně třeba duchovní, jeptišky a pod. Komentují uvedení hry jako úspěch křesťanství a ekumenizmu ve světě. Dokonce jsem slyšel v kuloárech divadla takové hlasy i od inteligentních lidí, že prý komunisté uznali, že komunismus nemůže odpovědět na všechno, že prý marxismus není tou pravou názorovou základem, která by byla stačit na vše uspokojujivé odpovědi. Reakce této části diváků jsou značně pohnuté, zvláště ve druhém jednání a částečně i ve třetím jednání, kdy jde o ukřižování. Vkládají si do této hry svůj náboženský cit, názory a pod... Bohužel vedoucí oddělení kultury Jm KNV nevyvodil z těchto poznatků závěry v praxi v řízení činoherních divadel. A úspěch "Komédie o umučení..." byl signálem k tomu, aby Mahenova činohra upustila úplně od programu politického divadla, jak byl formulován v prvním programovém prohlášení.

A od "Komédie..." s pokusem o rehabilitaci křesťanství byl už potom jenom krok k filosofické rehabilitaci židovského mytu, jak se o to pokusil ve své hře Vítězslav Gardeavský "Já, Jákob". Autor v rozhovoru s tehdejším dramaturgem Mahenovy činohry Rudolfem Zámem, uveřejněném v Rovnosti dne 5.4.1968, mezi jiným uvedl: "... právě dnes, kdy usilujeme o demokratický obsah našeho života, nelze to udělat jinak než návratem k židovsko-křesťanským zdrojům, které až dosud byly vytlačovány. V židovské myšlence je obsaženo to, co jsme se dosud tak natvrdčím mechanickým způsobem snažili uskutečňovat..."

Roznělnování zásadních marxistických postojů touto totalistickou filosofii, jak ji realizovalo vedení činohry v čele s M. Hynčtem, Boř. Srbou, Evženem Sokolovským a později Luvíkem Kunderou, byla připravena půda k přechodu na nacionalistické a protisovětské pozice, tak jak byly v letech 1968-69 v dramaturgickém plánu Mahenovy činohry realizovány hrací "Hrátky s čertem", "Mrtvé moře", "Trójský" a hlavně

- 14 -

"Nosorožcem" a "Ptákovinou" Milana Kundery.

Zvláště inscenace "Nosorožce" úpravou Milana Uhdeho, který upravil i program, dostala ostře protisovětský ráz, neboť na zadní straně tohoto programu byla kresba namířené tanku a v programu byl uveřejněn článek Evžena Ionesca "Československo - jediná země, které zsluhuje svobodu", který byl snůškou protisovětských výpadů. Hra sama svým inscenačním stvárněním působila, jak napsala J. Suchomelová v Kladé frontě, "... mezi absurditou a alegorií" a konstatovala "... že obecnostvo dávalo dění a dialogům jednoznačný výklad. Nosorožci jsou "oni", t. j. spřátelená vojska, obecnostva se to týká jen tak dalece, že má zájem, aby se Nosorožci přestali v jeho okolí co nejdříve vyskytovat ...".

Také teoretik a kritik Artur Závodský v Lidové demokracii ze dne 23.5.1969 napsal: "... Brutalita akcí a situací má diváka šokovat, vyvést z rovnováhy, donutit ho, aby přemýšlel, aby se nevábné realitě vzpíral, aby se nekonformoval".

Tak i brněnská kritika ve svých recenzích byla poplatná celkovému elitářskému trendu a nedovedla včas signalizovat nebezpečí vyplývající z ústupu z marxistických kritérií a dostávala se v teoretické práci politicky na pozice, které nahrávaly reakčním silám v umění i ve společnosti a dokonce je i inspirovaly.

Svou roli v tomto procesu sehrál i programový časopis Státního divadla MEANDR redigovaný tehdejší dramaturgem R. Zákeš, který zvláště v ročníku 1968-69 se plně postavil na naciona-

PŘED PLĚNEM KV KSC O KULTUŘE

Za divadlo skutečně angažované

Podzímní plénum KV KSC Jihomoravského kraje, plánované na září, se musí — vedle jiných otázek — bezesporu zabývat i problematikou stranického působení na kulturní frontě. Celkové ovzduší a práce stranických organizací v divadlech našeho kraje — včetně řídicích stranických orgánů — byly daleko před rokem 1968 poznamenány levy, které se — ve smyslu stranického vlivu — projevovaly na kulturní frontě celostátně.

Jestliže chcí ukázat na některé problémy, jež se projeví v činnosti CZO KSC ve Státním divadle v Brně, neznamená to, že by stranický vliv a situace v ostatních divadlech kraje byly podstatně jiné. Formálnost ve stranické práci, skepse nad jejím smyslem, názorová dezorientace a tendence jí dále rozšiřovat, všeobecná pasivita — to jsou zhruba hlavní negativní rysy stranické činnosti ve SD do ledna 1968, které se v posledním období v jednotlivých situacích až do krizové situace. Celkový stav většiny našich ZO KSC na jaře 1968, vůbec nebyl takový, aby mohly pozitivně ovlivňovat ovzduší a politický vývoj uvnitř SD.

ZO KSC — i jednotliví komunisté — podléhali všem negativním vlivům a jevům, jak je vynesla doba, a jen v málo situacích se jim dovedly postavit a působit proti nim.

Jednou z hlavních příčin tohoto nepříznivého stavu stranického života uvnitř SD bylo — dlouholeté podceňování a přehlížení ideologické práce. Vytvořit systém soustavného ideologického působení v jednotlivých ZO KSC a souborech se prakticky nikde nepodařilo. Naopak — projevila se formálnost, podceňování vlivu stranické výchovy, liberalismus ve výběru propagandistů, elitářské postoje při výběru speciálních témat, maximalistické požadavky na faktory při vlastním pasivním studiu, smílnost k propagování nemarxistických názorů, tendence zděrazňovat «tvůrčí svo-

bodu umělců apod. Praxe ukázala, že se prosazovaly tendence, zabývat se jen problémy spjatými přímo s vlastními jevištními prací — a to ještě značně zjednodušeně.

V důsledku toho se v letech 1968 a dál — zpočybňují základní rysy v socialismu, včetně zásady vedoucí dlohy dělnické třídy v naší společnosti, a zděrazňují se požadavky vedoucího postavení inteligence. V divadlech — ve spojení s tím — se projevují snahy vytvářet z jeviště «politickoú tribunau», zaměřenou proti socialistickému vývoji, snahy podceňovat a negativně ovlivňovat veřejné mínění (viz: inaktivní inscenace, nešádoná extempore apod.) i tendence zděrazňovat jakési «vzájemné» «poslání» umělců.

Přirozáná, že to všechno se nezdálo náhodně nýbrž — jak rozsvětí situace ukazuje — mělo to své plánovitě řízené záměry a cíle. V divadlech vycházely podněty a signály k tomu protistranickému a protisocialistickému působení především ze SČDRU, jímž divadelní umělci výrazně podléhali, a jejich piněň povazovali za základní principy stavovské soundělnosti. Sama stranická činnost v souborech — za takové situace — nabírá stavovské rysy, odráží především problematiku uměleckou, a přehlíží principy stranické zaangažovanosti. Tedy převaha principů estetických nad principy stranicko-ideovými.

Podstatu problematiky společenského působení (a to se týká nejen SD, ale i ostatních divadel v kraji), třeba vidět především ve skladbě dramaturgických plánů, hlavně však v jejich konečné, jevištní realizaci. V reagenci na dogmaticky jednostranná a měřenou dramaturgii 50. let, reagovala většina našich divadel (a to se týká i SD), výkyvem zcela opačným. Ve snaze rozšířit svůj umělecko-estetický program, — a působit nově — zářazují — na úkor ideově politické angažovanosti — čísla tzv. «světového» repertoáru se všemi «avantgardními», «experimentálními» i rádo by «humanistickými» tendencemi, jen aby získaly odliam umělecko-programativní působení. Tak se totiž časťou z divadel vytrácejí socialistická, lidní hlediska, zpočybňují se stranické principy v umělecké tvorbě, stranická angažovanost ustupuje. Taková dra-

maturgie (a hlavně její realizační cíl) samozřejmě má své negativní vlivy, nejen na obecenstvo, ale i na samotné umělce.

Dokumentováno narf. z činnosti Mahenovy činohry (nezmiňují se o tom ze zaujatosti, to vyplývá z významu činnosti MČ, která po léte ustulova «udávat tón» uměleckému působení mezi čs. občerními soubory), umělecké vedení i dramaturgie MČ prodělelo formováním svého ideově uměleckého programu, a jeho doplnků z let 1959, 1960, 1961, programu, který byl namířen proti «dramatické rozkladu, proti náletám úzkosti a zmaru», za «dramatikou životního kládu a optimistických perspektiv komunismu», vývoj, který tento citovaný teoretický program, praktickou realizací (š 4. doplněk z r. 1957), samo popoelo. Znamenalo to praktický vývoj od «Mysterie-buffe», přes «JITKA», «První jízdní» — až k divadlu absurdní a krutosti. Čím dál, tím více se z programu MČ vytráceli marxisticko-leninská kritéria (ve 4. doplnku už je politické divadlo definováno pouze jako «divadlo, které souvisí s Piscatorem»), a pod heslem vypořádávání se se světovými divadelními proudy, je na jevišti zanašen existencialismus, nihilismus, dehumanizující destrukce.

Ve Zpěvoňe SD obdobná — byl jen v jediné inscenaci «Dávce z přistavu» se naprosto programově — uprostřed vzrušených dnů — sklouzává na platformu protisocialistických a protisovetských tendencí, pod ohlasy z hledišť se v extempore vytrhují jednotlivé jevy z celkového společenského kontextu, sleduje se krátkodechý ohlas, uplatňují se postoje, které o závažných problémech jen utpíkují, vyvolávají se nesprávné nemoce, nahrává se nacionalistickému šovinismu, aniž by se projevila snaha cokoliv pravdivě poznat, případně cokoliv změnit ve prospěch kladného společenského vývoje.

RUDOLF KULHÁNEK,
předseda CZV KSC,
Státní divadlo Brno

[Dokončení zítře]

4. 8. 70. 10. 182. n. 85. A. 5

PŘED PLĚNEM KV KSČ O KULTUŘE

Za divadlo skutečně angažované

(dokončení)

Všechny problémy jsou příliš závažné, než aby se daly do statečně vyložit ve dvou krátkých článcích. Chtěl jsem jen ukázat některými cestami, (mimo jiné), začínaly v divadlech našeho kraje vznikat deformace, které v jednotlivých případech, ale i souhrnně, silně narušovaly nejen základem vztahy k divadelnímu společenství poslání, ale zpětně působily na samotná umělce, na činnost ZO KSČ, na celé kolektivy, na jejich myšlení a postoje. Odtud právě pramení ony snahy umělců stát se samostatnou politickou silou, tendence působit proti stranickému vlivu, snahy vyvolávat rozpor mezi komunisty uvnitř souborů, narušit ideovou jednotu — pokud vůbec se dá o ní ještě mluvit. Řídící práce výborů ZO KSČ (stejně jako CZV) nebyla nikde dost důsledná. U většiny členů strany vůbec nedozrálo vědomí, že je třeba energicky se vyptávat se všemi těmi negativními jevy, které situaci charakterizovaly, a na pochodu je řešit. Sám CZV — strany nebyl jednotný, měl uvnitř orgánu řadu nejasněných, a také nřešených problémů, a — v jednotlivých funkčních — řadu protichůdných stanovisek.

Funkcionářský prakticismus v ZO, pohodlnictví a skepce bránily cokoliv aktivně řešit. Stranické organizace zaujímají liberalistické postoje k umění, co se — z politickoideového hlediska nezdává — v souborech děje. Tomu napomáhá i to, že stranické organizace v divadle nemají svůj vyhraněný třídní charakter, v řadách jejich členů je převaha uměleckých pracovníků, jejichž třídní vztah není vždycky vyhraněn — a proto se v nich projevují tendence

k liberalistickému kolísání. Podstatou ideově společenského působení v souborech (včetně komunistů) je státní umělecká soutěž a individuální prestiž, a nikoliv programové, stranické, jasně ideově společenské potřeby a cíle socialismu.

Jestliže sám nyní jde o skutečnou aktivizaci strany uvnitř SD, o neformální sjednocení zdravých sil ve straně, o důsledné prosazení ve doci důhy strany na zásadách marxismu leninismu a proletářského internacionálního, musíme především očistit ZO KSČ od všech pasivních a oportunistických živlů — dokončit pohovory, které prázdňiny přerušily — a začít správně pracovat stranicky — a přirozeně také umělecky. Na každém členu strany chceme — ve smyslu stanov strany — vyžadovat třídní a stranicky jasný postoj, marxistickou uvědomělost, iniciativu a výraznou politickou angažovanost, promptitou do uměleckých výsledků. Na izolování, ale v tvrdším spojení s ostatními pracovníky SD. Projevnat důsledně všechny nedostatky ve stranické činnosti (načť jsou zde i další, o kterých ve svém článku nemluví), vyvodit z nich důsledky a hledat nápravu.

CZV KSČ se důkladně připravuje k tomu, aby prosadil konkrétní opatření k řešení základních stranických otázek, a děl tak reálnou odpověď na konsolidační úkol KV KSČ na kulturní frontě. Toto úsilí by se uvnitř SD mělo odrazit upevněním vedoucí úlohy strany v SD, konsolidací stranické činnosti v jednotlivých souborech i ve SD jako celku, v úsilí o zásadní proměnu myšlení všech uměleckých pracovníků, tak aby naše divadelní tvorba v souhrnu měla neustálě ná zřetelní marx-leninský charakter, zvýšeným ideově uměleckým působením na naše diváky, zvýšenou ideovou i uměleckou úroveň jednotlivých premiér i představení. Nebude to úkol snadný a jednoduchý, v zájmu samotného SD nic jiného nezbývá.

Historický vývoj českého divadla — ve všech rozhodujících etapách — ukazuje, že jádrem jeho progresivního působení byla vždycky společenská angažovanost ve smyslu pokrokových, humanistických zájmů pracovníků. Jestliže v tomto směru vidíme ve své dosavadní práci umělecké vážné nedostatky — potom je naší povinností, povinností SD, tuto společenskou angažovanost obnovit a rozvíjet.

Modernost, progresivita, světovost naší umělecké produkce by nadále neměla být maskou pro beziradnost, a protiradnost. Odtud vyplývá i požadavek vyhraněného stranického myšlení, potřeba jasných, ideových stanovisek. Životní zájmy a perspektivní cíle naší dělnické třídy by měly být také jedinými — ideově politickými, a proto i vysoce uměleckými — zájmy našeho divadla, aby se podílelo na všem, oč usiluje KSČ, oč usiluje vedení našeho státu — upevnění socialismu.

RUDOLF KULHÁNEK,
předseda CZV KSČ,
Státní divadlo Brno

RŮVNOST 4.8.70 č. 18232. 85 a. 5

e i mezi kulturními pracovníky a tvůrci Jihomoravského kraje. Na rezoluci byl uveden i slib, že »straně podporovat ty umělce a kulturní y, kteří ve své tvůrčí činnosti v boji oji na pozicích pokroku«. Jak se uplatňuje podpora v praxi ukázala fakta, která spočívají. I tento slib nebyl ničím jiným než frází.

konference KSČ v roce 1968 místo zoluce k otázkám kultury projednala o k textům 13. sjezdu. K části textu o kultuře se krajská konference z pozice leninismu, kritizovala, že »jsou formálně obecné, i když dávají možnost o kulturní politice strany...«. Na formulace ve stanovisku krajské konference »z celého textu a smyslu těchto článků se kultury a umění) tezi k XIII. sjezdu vyplývá, že i v kultuře a umění na dvě fronty...«, ukazuje, že autoři a sama krajská konference přijali boje na dvě fronty v kultuře a umění, v níž vůbec nedominoval boj proti buržoazní ideologii, pravicevnímu a antikomunismu, a to v době rozhodujícího nástupu. Že to bylo neprokázal pozdější vývoj.

■

1968, kdy byla XIII. sjezdem strany zoluce k naléhavým otázkám dalšího socialistické kultury, však byl již na ústupu protimarksistických a protisocialistických směrů v kultuře a umění.

uce proto správně poznamenává na to, že a postupně destrukci socialistického charakteru a umění mají ti, kdo se na chybě, let přímo podíleli, a později ve svazku i, že jejich obrát je trvalý a přesvědčivý, ve své argumentaci stovák a s tím i pokračovali propagandy a různých doktrínách nejen proti socialistické kultuře a ale proti socialismu vůbec.

aké nebyla v letech po XIII. sjezdu kultuře realizována, proto liberální postojů tehdejších vedoucích funkcí KSČ byla doprovázena ústupem od základních principů stranickosti i tvůrčí oblasti tečně marxisticko-leninského stranického kultury.

aké bylo možné, aby i v orgánech KV rojednávání výsledků XIII. sjezdu se ly nezdávaly pravicevní tendence, které sedících dvou základních linií, z nichž stvovala tak zvané progresivní stanovisko »mohlo jít dál«, druhé marxisticko-nepřicípání stanovisko, že rezoluce má». Tím byla systematicky zpochybním v orgánech KV KSČ.

Zmíněné dokumenty byly jasným svědectvím a jsou svědectvím jednostranného opouštění nejzákladnějších principů uplatňování vedoucí úlohy strany v oblasti kultury a umění a skoro úplného rozchodu s marxismem-leninismem. Tak daleko se dostala zásluhou několika tehdejších vedoucích funkcí kulturní politiky KV KSČ. Byly to důsledky neuváženosti při kádrovém obsazení vedoucích funkcí v KV KSČ, v KNV, ale i v teorii, publicistice, rozhlase, televizi a v ostatních oblastech kultury, umění a kulturně výchovné činnosti v Jihomoravském kraji. Výsledkem byl pak skoro totální rozpad stranického i státního řízení kultury a umění v kraji.

Vyvrcholením této politiky a kulturně politické praxe bylo např. zasednutí tehdejšího tajemníka KV KSČ pro ideologickou práci za předsednickým stolem na aktivu, který svolal koordinátní výbor krajských poboček uměleckých svazů v dubnu 1968 v Brně, kde byla otevřeně vyhlášena politika honů na komunisty v kultuře a umění; nebo vystoupení pracovníka ideologického oddělení KV na všepřítomné schůzi ve Státním divadle v Brně, na níž vyhlásil úplnou neplatnost rezoluce XIII. sjezdu strany k otázkám kultury. Nebo činnost dalšího pracovníka v brněnských studiích rozhlasu, televize, v Rovnosti a konečně jejich společná činnost v období srpna při sepisování rezoluce a později při rozvíjení protisovětské hysterie.

Stěžně tak je třeba říci, že značná část pracovníků kateder vysokých škol v Brně a ostatních pracovníků, která se zabývala uměnovědou, estetikou, literární a uměleckou kritikou, se až na výjimky dostala v roce 1968 na pozice stranického, protimarksistického a protisovětského a v roce 1969 v ní až do podzimu pokračovala. Většina funkcí a značná část krajských poboček tvůrčích uměleckých svazů zcela v shodě s pražskými centry vedla boj proti vedoucí úloze strany v kultuře a umění.

Hlavním opozičním protistranickým orgánem krajských poboček uměleckých svazů byl jehák koordinátní výbor s předsedou dr. Václavem Zykmandem a tajemníkem dr. Igorem Zhořem. Obdobné výbory byly v Gottwaldově a v Jihlavě. Činnost těchto koordinátních výborů měla spolek s funkcí a činností krajské pobočky Svazu spisovatelů a »Hosta do domu« ruských kulturních a uměleckých pracovníků v letech Československo do domu, vedený Janem Trafaikou a Milanem Uhlíkem, Ludvíkem Kondarou a dalšími, zveřejňoval především názory renegátů Ernsta Flechera, R. Karádyho, včetně Interieur a F. Tigrída. Nezájímá, že v boji a politikou moc proti KSČ a v přípravě kontrarozvoje v našem kraji odávali ton právě Zykmand, Zhoř, Trafaika, Uhlík, Kondara, Sra, I. Kříž a s nimi O. Šev, V. Štátek a další. Ideová politická liberalizace dramaturgie, zejména činoherních divadel v kraji po období absurdního nihilistického, eksistencialistického a klerikalistického her, otevřela scény protisovětsky, socialisticky a protisocialisticky inscenovaným hrám, např. Kondarově Pítkovně v srpnu 1968, vedší pak protisovětské hysterii poplatná píseň »Toto nádej«, hra »Mrtvá moře«, »Trojanští hrobovníci«, »Koncert pro Jana Masaryka«, »Host z rodu« apod.

Inszenace klasické Puškinovy hry »Boris Godunov« podle nového překladu Václava Reutera v dramaturgické úpravě a režii Zdeňka Kalce, stejně tak jako opera K. Horákové »Jed z Elnor«, inscenovaná M. Páskem, byly úžekami znoutit klasických děl k protisovětským jinotajům a invokativám.

(Pokračování na str. 5.)

roji a konsolidaci kultury, innosti v Jihomoravském kraji

Konsolidační proces v jihomoravských divadlech byl rovněž obtížný. Došlo k několika vážným střetnutím — např. mezi stranickými a státními orgány a soubojem Divadla pracujících v Gottwaldově a mezi pravcovými funkciónáři svazové pobočky v Brně při odvolání ředitele Mahanovy činohry, ke kterýmžto akcím se přidalo deset divadelních recenzentů. Toto střetnutí pravici nevyšlo, naopak v dalších týdnech došlo k rezignaci p. vicové skupiny ve vedení krajské pobočky divadelních umělců.

Je nesporným faktem, že právě tyto dva střety hned v počátku konsolidace přispěly k diferenciaci a zvláště k posílení angazovaných komunistů i nestraníků.

Závažnou věcí, kterou se nepodařilo zcela vyřešit a napravit, je dramaturgie a dramaturgické plány divadel. Tato problematika musí být řešena principiálněji a radikálněji.

Krajně obtížná je konsolidace mezi jihomoravskými spisovateli. Koncem února minulého roku došlo ke schůzi krajské pobočky spisovatelů, na kterou se dostavili představitelé tehdejšího pravcového ÚV Svazu spisovatelů s návrhem, k němuž se měla spisovatelská pobočka vyjádřit. Šlo o to, zda přijme kulturní politiku strany a ministerstva, nebo ne. Z přítomných členů většina odmítla připojit se ke kulturní politice strany a ministerstva s tím, že má ÚV Svazu spisovatelů dál jednat a prosazovat dosavadní politiku Svazu.

To nejlépe charakterizuje...

a leninské koncepci dvou kultur, zveřejněné v Křovnosti, vyžaduje podrobnějšího zhodnocení, které není možné provést v rámci referátu. Můžu k tomu říci jen to, že na první články reagoval velmi nesprávným způsobem soudruh Dostál v Tvorbě, a to až nebezpečně sebevědomě a tónem krajně nepřijatelným.

O konsolidaci v oblasti kulturně výchovné, v osvětových zařízeních, knihovnách, muzeích atd. je uvedeno vše v podkladovém materiálu. Je však nezbytné upozornit na vážný problém zachrany staré vesnické lidové architektury a všech prvků vesnického života. Hrozí totiž nebezpečí, že všechno nejennější, nevyčíslitelné kulturní hodnoty, propadne zkáze, nebude-li v nejbližších pěti letech práce na zachránění. Existují ztvárněné představy na názory, jak postupovat, jsou však tak grandiózní, že jsou současně nerealné. Bylo by proto dobré, kdyby příslušní soudruzi v nejbližší době pojednali a přijali reálný návrh, na základě kterého by se mohlo začít. Nepodaří-li se to v nejbližších pěti letech, budou ztraceny nenahraditelné kulturní hodnoty. Toto stanovisko je shodné s názorem ministra kultury CSR, který se v tomto smyslu vyjádřil při vyhlášení chráněného území Zákova hora v r. 1970.

■ ■ ■